

אשכולות
КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЕКТ
ЭШКОЛОТ
www.eshkolot.ru

при поддержке

אבי אבי
חן שניאורסון

Источники к мини-курсу Моше Иделя «Возникновение хасидизма»

Перевод на русский язык
Семена Парижского

Москва
28 сентября 2010
проект «Эшколот»

www.eshkolot.ru

1. р. Хаим из Черновцов, из книги «Колодезь живой воды», 118а-б

זה הוא עיקר המלחמה הגדולה שבעולם מלחמת עצמו עם התאוה כמאמר חז"ל (אבות ד:א) איזהו גיבור הכובש את יצרו וכו'. כי כאשר יכבוש אדם את מלחמה הזו ממילא כל כבישת המלחמות מכל אויביו בידו הם, כי אויבי איש אנשי ביתו (מיכה ז:ו). שכל שונאי האדם ואויביו העומדים עליו להורגו ולבאדו ח"ו או לעשות לו רעה. כולם אינם כי אם ניצוצי הרע והקליפות שנבראו ממעשה עצמו מעבירות ותאוות רעות שעשהו בגילגול זה או בגילגול אחר ולא עשה תשובה עליהם. והם הם המתלבשים באויביו ושונאיו ובאים לנקום ממנו ולייסרו ח"ו. ובוזה ודאי אויבי איש אנשי ביתו ממש נגעי בני אדם. ועל כן כל זה עיקר תקנת האדם כאשר יתגברו שונאיו עליו חס ושלום לעשות לו רעה בבית או בשדה, שיפלו עליו גולמים ושודדי לילה, שיעשה באמת תשובה לפני בורא עולם בחרטה גמורה על העבר וקבלת עזיבת החטא באמת לעתיד ובוזה מתבטל ניצוץ הרע והקליפה ההיא ולא יעשו לו דבר ועל כן ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי ט"ו, ז) כאמור: ובוזה תבין ממילא כי כאשר יכבוש האדם את מלחמת עצמו מן התאוה והיצר ממילא כל המלחמות בידו הם להתגבר על כל העומדים נגדו. ואפשר שזה רמזו חז"ל שאמרו כאן לא דיברה תורה אלא כנגד היצר הרע. כלומר כל הענין הנזכר כאן ביציאת המלחמה על האויבים לא דיברה תורה אלא כנגד היצר הרע שהוא הנלחם עם האדם והאדם יוצא לקראתו למלחמה.

Величайшая в мире война ведется между человеком и его желанием, как говорили мудрецы наши, блаженной памяти: «Кто богатырь? Тот, кто одолел свое побуждение...»¹. Ибо если человек победит в этой войне, то во всех остальных войнах победа над врагами тоже достанется ему, ведь «враги человеку – домашние его»². Все враги и противники человека, стремящиеся убить и погубить его, не дай Бог, или причинить ему зло, – не что иное, как искры зла и оболочки, возникшие из-за его собственных поступков, из-за греховных желаний и преступлений, совершенных им в этом воплощении или в одном из предыдущих воплощений, и не исправленных раскаянием. Именно они облакают в плоть его врагов и супостатов и являются отмстить ему и подвергнуть его пыткам, не дай Бог. Поэтому воистину «враги человеку – домашние его», ибо от них все язвы человеческие. Посему, когда враги начинают, не дай Бог, одолевая человека, чтобы причинить ему зло дома или в поле, будь то разбойники или бандиты в ночи, необходимо ему совершить истинное покаяние пред Творцом мира, полностью раскаявшись в уже содеянном и взяв на себя твердое обязательство не совершать греха в будущем, и тогда сгинет искра зла и ее оболочка, и не смогут с ним ничего сделать, как сказано: «Когда Господу угодны пути человека, Он и врагов его примиряет с ним»³. Таким образом, как уже было сказано, если человек победит в войне со своим желанием и побуждением, победы во всех других войнах с любыми противниками тоже достанутся ему. Возможно, именно на это намекали учителя наши, блаженной памяти, говоря: «Здесь Тора имела в виду не что иное, как побуждение к злу»⁴, то есть весь сюжет про выход на войну с врагами Тора излагает, подразумевая побуждение к злу, которое ведет войну против человека, а человек выходит сражаться против него.

¹ Мишна, трактат Аבות 4:1² Мих. 7:6³ Пр. 16:7⁴ См. например Вавилонский Талмуд, трактат Киддушин 21б**2. р. Нахман из Брацлава, из книги «Укрепляет душу», 69**

כל המלחמות שבעולם מרמזין העקר על מלחמת היצר הרע. כי אפילו המלחמות שיש לאדם בגשמיית עם שונאים ואויבים הכל הוא מלחמות היצר הרע כמאמר רבז'מינו זכרונם לברכה: בשם שיש לאדם צרים מלמטה כד יש לו צרים למעלה. ועל כן עקר המלחמה היא מלחמת היצר הרע. וזה שהזכיר הכהן קדם שצ'קנסו ללחם מלחמת השם לנצח את האויבים והס'טרא א'תרא ש'מ'ס'ק'ב'יו את הק'ד'ש'ה ש'הם ב'ח'י'נת הע'כ'ו"ם.

Все войны в мире – всего лишь отражение фундаментальной войны с побуждением к злу. Ибо даже войны, которые ведутся с врагами и супостатами в материальном мире, на самом деле есть войны с побуждением к злу, как говорили учителя наши, блаженной памяти: «Подобно тому, как есть у человека недруги внизу, есть у него недруги и наверху»⁵. Посему суть войны – это противостояние побуждению к злу. Именно в этом смысл предостережения священника перед выходом на войну во имя Господа с врагами и силами зла, что окружают святость и воплощаются в язычниках.

⁵ См. например Вавилонский Талмуд, трактат Санхедрин 44б**3. р. Нахман из Брацлава, «Сборник изречений учителя нашего р. Нахмана», второе издание, поучение 125, 446**

דוד המלך, עליו השלום, שיצילנו השם יתברך מהם-הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע ומילותיו, וכיצא צ'נה בשאר המזמורים.

Царь Давид, мир ему, дабы избавил его Всевышний от врагов, должен был осознать, что он ведет войну против побуждения к злу и его воинства, и именно так нужно понимать все его псалмы.

4. р. Моше Хаим Эфраим из Судилкова, из книги «Знамя стана Ефремова», с. 234-235

קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך ורח כי הגה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים וגו' (ישעיה ט', א' - ב). כי שמעתי משל מא"ז ז'ולה"ה [הבעש"ט] למלך שעשה מחיצות רבות באחיזת עינים זו לפנים מזו וגם סיבוב מן כותל וכותל נהרות וגם חיילות רבים מבוהלים וגם דובים ואריות ושאר חיות מבוהלים בכדי שיראו מגשת אליו ולא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, והמלך הוא נורא ומלכותו בכל משלה ואור פני המלך מאיר בכל העולמות וכבודו מלא את הארץ רק הכותלים והסובבים הם המסתירים את פני המלך והוא באחיזת עינים, וכרוזים יוצאים כל מי שיבא אל המלך יתן לו המלך עושר וכבוד ויהיה שר אצלו עומד בהיכל ומי הוא שאינו רוצה בזה רק כשבא לחומה ראשונה ורואה כמה ארכה וגבהה ושאר דברים המבהילים לכבות בני אדם נסוג לבבו אחר ויש מהם שהולך כמה חומות זו לפנים מזו ושם יש שרים נכבדים ממונים מאת המלך מפזרים ממון רב לבא לפנים מן החומות ולפעמים אחרי רואו שיש לו כל הון יקר וכבר מצא ידו ואוצרות ממון נסוג אחר אף על פי שראה כבר שהלך כמה חומות ונהרות ואין שם פגע

רע ואין מים ואין חומה מכל מקום אחר אשר כל חומה וחומה גבוהה ורחבה מראשונה ואיומה כדי להבהיל יותר שלא יקרבו מי שירצה אל המלך. אבל לבן המלך אשר מעיו המו אל אביו וגם רחמי אב על הבן לקרב אותו לאור פניו אשר באור פני מלך חיים נצחיים תמיד פני המלך מי שזוכה לראותו אזי זיו פניו מבהיקים ומאירים בכל העולם וממנו יגורו כל יושבי תבל ושוכני ארץ כמו בפני המלך בעצמו ורשותו בידו להמית ולהחיות לאסור מלכיהם בויקים ולפתוח ולהוציא אסורים חפשי בכח אור פני המלך ובודאי בן המלך כח האב בבנו בחכמה, וכשבא לחזמות ולנהרות וחילות ודובים וכל המבהילים ומסתירים את פני המלך תמה עצמו למאד מה זה מלך רחמן כרחם אב על בניו תסתיר עצמך בהסתרות כאלו ואני אנה אני בא וצועק (תהלים כ"ב, ב') אלי אלי למה עזבתני וככח לבבו הנובע והנשבר לכא אל אביו מוסר עצמו ודוחק עצמו בכח לדלג על החזמות ונהרות ומפזר כל הונו לחיילות הסובבים שמה ובראות אביו געגועיו ומסירות נפשו ושועתו עלתה באוני אביו המלך והסירה אחיזות עיניו הללו וירא אין שום חומה ולא שום מסך מבדיל רק ארץ מישור ונגות ופרדסים והכלי עונג ומשרתי המלך עומדים בלבושי יקר וכל מיני מזמרים עומדים והמלך יושב על כסא מלכותו והארץ האירה מכבודו, וירא ויפול על פניו ויאמר אהה אדוני המלך אבי ומלכי מה זאת ומה זה אשר הסתרת פניך ממני הסתרת פניך הייתי נבהל (תהלים ל, ז) מחיילותך וממותרך ושאר יבירים מבהילים אותי וכמעט אשר אבדתי, ויאמר המלך קום בני תכבי וישט לו את שרביט הזהב אשר בידו ויחזקו וילבישהו הודו ואורו ולבושו וכתרו נתן בראשו ויאמר לו לא למענך ועליך עשיתי את כל זאת ומה זה אשר הסתרת פניך ממני ואתה אהבתי אלי ועתה בני אהובי עבור בכל העולם והנה מהודי נתתי עליך ואורי על פניך מאירים ולבושי תלביש וכתר יתן בראשך למען דעת כל עמי הארץ כי בני אתה, והסתרות והפחדים הכל אשר ראית המה שלא יקרבו אלי שונאים אשר אינם רוצים בטובתך והמגדילים עליך והמלשינים עליך ואינם רוצים במלכותך והמה רוצים לירש את מלכותך כי יודעים הם כל זמן שאתה חי מלכותם לא יכון בידם לכן אם יבואו לפני ילשינו עליך במעשים הכעורים אשר הלכת עמהם ואחרי עצתם בבית המשתה וכמעט היית בכל רע לולא שמעתי עד כה לעצתם הרעה להדיחך ממני והם ישלטו במלכותי ועתה בני אל תירא ואל תיחת כי אורך אורי ומלכותי בכל משלה לך היא ולך ישתחוו כולם אחרי שובך אלי ואחרי ראותי געגועיך אלו והם לא יבואו לפני לראות את אור פני כי לא יוכלו מפני גודל המחיצות והסביבים והפחדים המבהילים וכטוב בעיניך תעשה מהם כל גוי וממלכה אשר לא יעבדוך וצרת עד רדתה והנמשל מובן, והו קומי אורי כי בא אורך פירוש לשון הסתלקות האור כמו כי בא השמש כדי שעליך ירצה כבודו, כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים כי החשך והמסכים המבדילים יפלו על הבאים ללחום עמך אבל מי שיוודע שכל הדברים המסתירים את פני המלך אין זה הסתרה כי מלא כל הארץ כבודו וצועק בלב נשבר אל אביו אל הקב"ה אחר אשר הוא יודע כי מלך רחמן הוא ובחסדו ברא את כל העולם ורוצה שיכירו את אלוהותו ויודע שנשמתו נחצבה ממש ממנו כמו שנאמר (בראשית ב', ז) ויפח באפיו נשמת חיים וכלום אדם נופח וכו' אם כן למה הוא מסתיר את עצמו ומשבר את לבבו הרים ומתודה על חטאיו וצועק ובוכה ועל ידי זה נשברו החומות של שקרים המבדילים בינינו לבין אלהינו והנה אור פני המלך עלינו ויסר מעלינו עון וילבש אותנו מחלצות וישם את צניף השהור על ראשינו שהם מוחין עלאין של חיים נצחיים ומהודו ואורו נמשך עלינו זהו אור התורה הקדושה כמו שאומרים (בתפלת י"ח) כי באור פניך נתת לנו תורת חיים וכה והיכולת בידינו לעשות ולמלך ולהמית ולהחיות כמו שאיתא בש"ס (בראשית רבה ע"ז, א) שצדיקים 'דומים להקב"ה מה הקב"ה מחיה מתים וכל מה הוא רופא חולים, והו אשרי העם יודעי תרועה לשון שבירה ה' פירוש שמבנינים שכל המסכים המבדילים הם מאת ה' והם ממש רק אחיות עינים באור פניך יהלכון ובאור פני מלך חיים והמסכים המבדילים הם נורקים על האויבים כמו (אסתר ז:ח) ופני המן חפו אשר ראיתי כתוב בספר גלגל ספר בכדי שלא להסתכל בפני המלך לכן כיסו משרתי המלך את פני המן כי באור פני מלך חיים הוא בודאי לא יחפור המלך להחיותו כי אם במיתתו אחר אשר תבע המלך עלבון המלכה כמו שכתוב (שם) הגם לכבוש את המלכה וגו', ויש בזה עוד דברים עמוקים ואם ירצה ה' כשידיה רצון מאת ה' אבא.

«Восстань, светись, ибо пришел свет твой, и слава Господня возшла над тобою, ибо вот, тьма покрывает землю, и мрак - народы»⁶. Слышала я притчу от господина моего, старца моего и учителя, да будет память о нем благословенна, и да удостоится он мира грядущего [Бешта], о царе, который создал иллюзию множества завес, одна внутри другой, а вокруг них – стена, а вокруг стены – рвы с водой, а вокруг рвов – войска наготове,

⁶ Ис. 60:1-2

а с ними – медведи и львы, и другие звери, дабы боялись все приблизиться к нему, и не мог всякий желающий запросто явиться и получить от царя тайное имя. Царь же был грозен и владел всей землей, лик его освещал все миры, а слава его наполняла все вокруг. Стены же скрывали его лик, но лишь благодаря иллюзии. Глашатаи же разносили весть: «Всякий, кто явится к царю, получит от него богатство и почет и станет царедворцем в покоях его». Кто же не хочет такого? Однако стоило человеку дойти до первой стены и увидеть, насколько она длинная и высокая, и все остальное, из-за чего сердце человеческое охватывает трепет, отступался он от своего намерения. Некоторым удавалось пройти через несколько преград, и там их ждали царедворцы, назначенные раздавать богатства тем, кто миновал преграды, и случалось, что человек, осознав, что ему уже достались несметные богатства и драгоценности, отступался от своего намерения, несмотря на то, что уже убедился, что можно пробраться невредимым через множество преград, и что стены со рвами исчезают. Тем не менее, каждая стена – выше и толще предыдущей, и страшнее, чтобы не являлся всякий, кто захочет, к царю, кроме сына царя, который всем нутром влечется к отцу своему, и отец тоже милостив к нему и желает приблизить его к своему светлому лику, который дает жизнь вечную. У всякого, кто узрит лик царя, лицо начинает светиться и освещать весь мир, так что трепещут перед ним все земные существа и твари, как пред ликом самого царя. И дано ему право казнить и даровать жизнь, заковывать царей их в кандалы и освобождать узников силой света царского лика. Сила отца проявляется в сыне через мудрость. Когда подходит он к стенам, рвам, войскам и медведям, и всему, что грозно скрывает лик царя, удивляется весьма и недоумевает: как это может быть, чтобы такой милосердный царь, как ты, любящий отца, скрывает себя такими преградами? Куда мне теперь деваться? И кричит: «Боже мой! Боже мой! Для чего ты оставила меня?»⁷ Сокрушенное сердце, охваченное пламенем, дает ему силы самоотверженно броситься вперед на преграды, перепрыгнуть рвы и стены и раздать все имущество свое стражникам. Отец же, увидев тоску и самоотверженность его и услышав вопль его, разрушает иллюзию, и вот – нет ни стен, ни преград, а только прямая дорога среди садов и вертоградов. Царские слуги стоят вокруг в драгоценных одеждах, музыканты улаживают слух, а царь восседает на престоле, освещая все вокруг своей славой. И падает сын ниц со словами: «О, господин мой царь, отец мой и повелитель, по какой причине скрывал ты свое лицо от меня, «ты сокровил лице твое, и я смутился»⁸ стражниками твоими и стенами, и остальными грозными преградами, так что едва не погиб!» И отвечает царь: «Встань, сын мой возлюбленный», и протягивает ему золотой скипетр, и обнимает его и облачает славой своей и великолепием, и украшает его царским венцом со словами: «Это не для тебя и не ради тебя я сделал все это, а лишь для того, чтобы испытать тебя и узнать, что в сердце твоём, страх твой и любовь твою ко мне. А теперь, сын мой возлюбленный, ступай в мир, ведь облек я тебя своим великолепием, и лик твой сияет моим светом, и в одеяния мои ты облачен, и венец на голове твоей, чтобы узнали все народы земные, что ты мой сын. Те же преграды и грозные вещи, что ты видел, нужны для того, чтобы не приближались ко мне враги твои, не желающие тебе добра, превозносящиеся над тобой и клеветующие на тебя, не желающие царства твоего, а желающие отобрать у тебя царство, ибо знают они, что пока ты жив, не утвердится царствие их.

⁷ Пс. 22:2

⁸ Пс. 30:8

Потому, если явятся ко мне, то донесут на тебя обо всех неприглядных вещах, что ты творил на пирах вслед за ними и по их наущению, и было бы тебе несладко, если бы я прислушался к их козням и отказался от тебя, передав им власть надо моим царством. Теперь же, сын мой, не бойся и не страшись, ибо ты сияешь моим светом, и мое всемирное царство принадлежит тебе, и теперь, поскольку ты вернулся ко мне, а я увидел твою тоску, все преклонятся пред тобой. Они же не придут ко мне и не узрят света моего, поскольку не смогут преодолеть грозные и страшные преграды. Ты же поступай с ним, как хочешь. Всякое племя или царство, что не подчинится тебе, падет и покорится». И смысл этой притчи ясен. Потому «*Восстань, светись, ибо пришел свет твой*» – в смысле прохождения и исчезновения света, как в словах «зашло солнце», чтобы «*слава Господня возшла над тобою, ибо вот, тьма покрывает землю, и мрак – народы*», ибо преграды из тьмы и мрака падут на тех, кто решит воевать против тебя. Однако, знающий, что все преграды, скрывающие лик Царя, на самом деле не существуют, ибо «вся земля полна славы Его»⁹, вопиет в сокрушении сердечном к отцу своему, Пресвятому, благословен Он, ибо знает, что Он – царь милосердный, сотворивший мир благоволением своим, желая, чтобы люди познали Бога, и знает, что душа его происходит непосредственно от Него, как сказано: «И вдунул в лице его дыхание жизни»¹⁰, не человек же вдунул! Тогда зачем Он скрывается? И тогда он сокрушает возгордившееся сердце свое, и исповедуется в грехах своих, вопиет и плачет, и этим разрушает иллюзорные преграды, отделяющие нас от нашего Бога, и тогда нисходит на нас свет Царского лика, и очищает Он нас от грехов, и одевает нас в платья, и чистым платком повязывает голову нам, а это есть Божественный разум (*мохин илаин*) вечной жизни, и от Его великолепия и славы нисходит к нам свет Святого Учения, как сказано: «Ибо в свете лика Своего, Ты даровал нам Учение жизни»¹¹, и есть у нас сила и возможность вершить судьбу, умерщвлять и даровать жизнь, как говорили наши мудрецы: «Праведники подобны Всевышнему. Как Всевышний умерщвляет и дает жизнь...как Он исцеляет...»¹², и про это же сказано: «Блажен народ, знающий трубный зов, Господи! Они ходят во свете лица Твоего»¹³ – слово «трубный зов» (*тру'а*) родственно слову «сокрушение» (*швира*), а «Господи» надо понимать как «от Господа», то есть народ, понимающий, что все разделяющие преграды – от Всевышнего, и что они на самом деле иллюзорны, «ходит во свете лица Твоего», во свете лица Царя Живого, а все разделяющие преграды обрушиваются на головы врагов, как сказано: «и накрыли лице Аману»¹⁴ – видел я в книге «Книжный свиток» такое толкование: слуги закрыли лицо Амана, чтобы он не мог видеть лицо царя, ибо свет царского лика дарует жизнь, а в его случае царь явно не желал даровать ему жизнь, а наоборот хотел его смерти в качестве возмездия за бесчестие царицы, ведь сказано: «даже и насиловать царицу...»¹⁵. В этой притче есть еще много глубоких вещей, и если будет на то воля Божия, то их я тоже когда-нибудь разьясню.

⁹ Ис. 6:3¹⁰ Быт. 2:7¹¹ Из молитвы «Амида»¹² См. мидраш Берешит Рабба 77:1¹³ Пс. 89:16¹⁴ Эсф.7:8¹⁵ Там же

5. р. Дов-Бер из Межиричей, из книги «Он возвестил слово Свое Иакову», с. 17–18

כי הנה כל התורה מלוקט מאנשים צדיקים מאדם ואבות ומשה שהשרו שכינתו על מעשיהם, וזהו תורה שלימה, אבל בהירות עצמיות לא נתגלה עדיין עד שיבוא משיח ויבינו בהירות עצמיות. וזהו תורה חדשה מאתי, פירש מעצמיות.

Ибо все Учение восходит к праведным людям, к Адаму, праотцам и Моисею, во всех поступках которых присутствовал Бог, и это совершенное Учение, однако сокровенная сущность еще не раскрылась, пока не придет Мессия, и тогда все ясно постигнут Его сущность. И об этом сказано: «Учение (новое) от Меня»¹⁶, то есть от моей сущности.

¹⁶ Ис. 51:4

6. р. Леви Ицхак из Бердичева, из книги «Святость Левита», с. 327–328

כי הנה ידוע שאותיות התורה הם בחינת אורות פנימיים, אשר בא בהתגלות בסדר השתלשלות העולמות, וגבול הלבן המקיף להאותיות הם בחינת אורות מקיפים, אשר אינם באים בהתגלות רק בהעלם בבחינת אורות מקיפים. ומזה מובן שגם הגבולים הלבנים הם גם כן בחינת אותיות, אך הם אותיות נעלמים למעלה מאותיות נגלים... כי על ידי הנגיעה הוא מבטל ומסתיר בחינת הלבנונית שהוא אותיות הנעלמים. אך בקריעת ים סוף שהיה נס גדול למעלה מן הטבע, כי נתגלה אור וחיות ה' שהוא למעלה מעלה מסדר השתלשלות, דהיינו מבחינת סובב, בחינת אורות מקיפים, ולכן השירה נכתבת אריח על גבי לבנה ולבינה על גבי אריח, כי היה בחינת התכללות משניהם יחד, דהיינו שנמשך בחינת הלבנונית שהוא אותיות הנעלמים בהתגליא בבחינת אותיות הנגלים. וזהו שאמרו חכמינו ז"ל ראתה שפחה על הים וכו', מטעם שהיה כל כך התגלות אלקות עד שגם שפחה היה בכחה להשיג כו'. וזהו פירוש הפסוק "תורה חדשה מאתי תצא", כי לעתיד שיהיה התגלות אלקים ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וכו' (ישעיה מ, ה), דהיינו שיהיה התגלות מבחינת סובב ויתגלה בחינת הלבנונית, היינו אותיות הנעלמים המקיפים, באותיות התורה הנגלים, וזהו תורה חדשה "מאתי".

Известно, что буквы Учения рассматриваются в аспекте внутреннего света, который раскрылся путем эманации из высших миров, а белая граница, окружающая буквы, рассматривается в аспекте объемлющего света, и она не является раскрытием, а лишь сокрытием, в аспекте объемлющего света. Из этого понятно, что белые поля вокруг букв тоже могут рассматриваться в аспекте букв, но они – сокрытые буквы, которые выше буквы явленных. <...> Прикосновение убирает и скрывает аспект белизны, связанный с сокрытыми буквами.

В случае же рассеяния Красного моря, которое было великим сверхъестественным чудом, ибо раскрылся Божественный свет и Божественная жизнь, которые находятся на самой вершине лестницы эманации, то есть могут рассматриваться в аспекте окружения, аспекте объемлющего света, и поэтому Песнь [моря]¹⁷ записана чередующимися стихами и пробелами, ибо произошло соединение этих двух элементов, то есть нисхождение аспекта белизны, то есть сокрытых букв, вместе в раскрытием явленных букв. И об этом сказали мудрецы наши, блаженной памяти: «Рабыня на море видела [то, чего не видел Иезекииль]»¹⁸, то есть раскрытие Божественного было таким мощным, что даже рабыня смогла постичь. И таково толкование стиха: «Учение (новое) от Меня произойдет»¹⁹, ибо в грядущем раскрытии Бога, когда «явится слава Господня, и узрит всякая плоть»²⁰, то есть когда произойдет откровение в аспекте окружения, и аспект белизны, то есть сокрытые буквы объемлющего света, раскроются в буквах явленных, это будет «Учение (новое) от Меня».

¹⁷ Исх. 15

¹⁸ Мехилта 15:2

¹⁹ Ис. 51:4

²⁰ Ис. 40:5

